

PELASTUSOPISTO

Ohjeistus palosta tehtävän asiantuntijalausunnon laatimiseen

**Pelastuslaitosten ilmoitusmenettelyt ja viranomais-
yhteistyö palojen tutkinnassa -hankkeen työryhmä**

Versio 1.0 (9.2.2024)

Kuva: Kristian Elovuoto, Varsinais-Suomen pelastuslaitos

Sisällys

1	Asiantuntijalausunto-ohjeistuksen tarkoitus ja tausta	3
2	Asiantuntija vai todistaja?.....	4
2.1	Kuka voi toimia asiantuntijana?.....	4
3	Milloin asiantuntijalausuntoa tarvitaan?	6
3.1	Tutkintayhteistyön merkitys	7
4	Pyyntö asiantuntijalausunnon saamiseksi tutkinta- ja/tai oikeusprosessiin	8
5	Lausunnon kirjoittamisessa huomioitavaa	9
6	Asiantuntijalausunnon rakenne ja osa-alueet	10
7	Ohjeessa viitattu materiaali	12

1 Asiantuntijalausunto-ohjeistuksen tarkoitus ja tausta

Laadukas tutkinta- ja oikeusprosessi tulipalotapauksissa edellyttää pelastusviranomaisten – tai muiden paloihin perehtyneiden – erityisasiantuntemuksen hyödyntämistä erityisesti vaaran aiheuttamiseen liittyvissä kysymyksissä (palon ja savun leviäminen ym.). Tuota erityisasiantuntemusta hyödynnetään kirjallisen asiantuntijalausunnon muodossa, jonka rinnalla lausunnon antajaa on yleensä kuultu oikeudenkäynnissä myös suullisesti. Huolellisesti tehty asiantuntijalausunto valmistaa hyvin suulliseen kuulemiseen, ja se toimii myös muistiin palauttamisen tukena.

Nyt käsillä oleva ohjeistus on laadittu asiantuntijalausuntojen tason nostamiseksi, niiden laadun yhdenmukaistamiseksi, sekä lausunnon pyytäjän ja sen laatijan työn helpottamiseksi. Ensisijaisesti ohjeistus on tarkoitettu hyödynnettäväksi viranomaistoiminnassa, mutta sitä voivat tarvittaessa käyttää myös muut asiantuntijat. Tämän asiantuntijoille ja heidän lausuntojaan pyytäville (poliisi, syyttäjä) osoitetun ohjeistuksen ohella tunnistettiin tarve laatia ohjeistus myös todistajan roolissa toimiville pelastusviranomaisille. Tuo erillinen ohjeistus palvelee myös pelastusviranomaista todistajaksi pyytäviä.

Lausunto-ohjeistuksen laatimisprosessin taustalla on *Nordic Fire Groupin* toiminta, jonka tavoitteena on kohottaa palojen tutkinta- ja oikeusprosessien laatua Pohjoismaissa¹. Paloihin liittyvistä asiantuntijalausunnoista Ruotsissa on laadittu ensimmäinen ohje jo vuonna 2004 (*Sakkunnigutlåtande...*). Tuota ohjetta päivitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2012, ja sitä parhaillaan päivitetään uudelleen. Muista Pohjoismaista, muun muassa Suomesta, vastaava lausunto-ohjeistus on toistaiseksi puuttunut kokonaan. Tämä on johtanut lausuntojen kirjavuuteen, mikä on ongelmallista kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Nordic Fire Groupin tavoitteena on saada kaikkiin pohjoismaihin asiantuntijalausuntoprosessin ohjeistus.

Tämä ohje on laadittu osana Pelastusopiston toteuttamaa ja Palosuojelurahaston rahoittamaa *Pelastuslaitosten ilmoitusmenettelyt ja viranomaisyhteistyö palojen tutkinnassa* -hanketta (Ilmo2). Ohjeistuksen laatimiseen ovat osallistuneet seuraavat henkilöt:

- Dan Frände, rikos- ja prosessioikeuden prof. em., Helsingin yliopisto
- Pasi Hyyryläinen, rikosylikonstaapeli, Itä-Uudenmaan poliisilaitos
- Mika Kupiainen, operatiivinen päällikkö, palontutkija, Pirkanmaan pelastuslaitos
- Markku Laakso, tutkinnanjohtaja, Sisä-Suomen poliisilaitos
- Knut Lehtinen, johtava palotarkastaja, palontutkija, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Päivi Mäkelä, tutkija, Pelastusopisto
- Aino Myyrä, rikosinsinööri, Keskusrikospoliisi
- Pasi Paloluoma, palopäällikkö, palontutkija, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- Antti Saarinen, palotarkastaja, palontutkija, Etelä-Savon pelastuslaitos
- Pertti Sovelius, poliisitarkastaja, Poliisihallitus
- Timo Uola, rikosinsinööri, Keskusrikospoliisi
- Kimmo Virtanen, aluesyyttäjä, apulaispäällikkö, Länsi-Suomen syyttäjäalue

Lausunto-ohjeistuksen laadinnassa hyödynnetty materiaali on listattu ohjeen lopussa.

---

¹ Palojen tutkinnan yhdenmukaistamiseksi ja laadun kohottamiseksi Nordic Fire Group on julkaissut mm. palontutkinnan oppaan *Nordic Fire Manual – A practical guide for fire investigations*.

2 Asiantuntija vai todistaja?

Käytännössä on huomattu olevan haastavaa tehdä rajanvetoa siitä, koska henkilö on asiantuntijan ja koska todistajan asemassa (tästä myös Rautio & Frände 2020, 242). Tätä lausunto-ohjeistusta laadittaessa havaittiin, että juuri palotapauksissa rajanveto lienee tavanomaistakin vaikeampaa.

Lähtökohtaisena kahtiajakona on pidetty seuraavaa:

- asianosaiset, todistajat ja esinetodisteet toimivat *näyttönä tosiseikoista*
- asiantuntija puolestaan todistaa *kokemussäännöistä* (Rautio & Frände 2020, 237).

Todistajan havainnot ja muistikuvat ovat yleensä ainutkertaisia. Todistajan vaihtaminen toiseen tietolähteeseen johtaa yleensä todistelun kärsimiseen. Mm. tieteellisen tutkimuksen kautta saavutettujen kokemussääntöjen pohjalta lausuva asiantuntija on periaatteessa – ei kuitenkaan välttämättä käytännössä – korvattavissa toisella asiantuntijalla ilman, että näyttö heikkenee. (Rautio & Frände 2020, 243.)

Paloja ajatellen keskeinen todistaja on yleensä pelastustoiminnan johtaja, jolla yleensä on parhaat tilanteenaikaiset tiedot. Nämä tiedot koskevat muun muassa sitä, missä vaiheessa palo oli pelastuslaitoksen tullessa paikalle. Toisinaan todistajina kuullaan myös esimerkiksi savusukeltajaa tai yksikönjohtajaa. Todistaja tuo esiin sen, *mitä onnettomuudessa tapahtui*. Tapahtuman dokumentoinnin näkökulmasta keskeisiä ovat Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTOn selosteet, ja Pelastustoiminnan johtajan käsikirjan kirjaukset. Niitä ei kuitenkaan voida käyttää todisteena, samoin kuin esimerkiksi rikosilmoitusta ei voi käyttää todisteena. Pelastustoiminnan johtajaa onkin kuultava todistajana.

Asiantuntijana taas toimii palontutkijaksi nimetty pelastuslaitoksen viranhaltija tai muu erityistä osaamista omaava henkilö. Asiantuntija puolestaan tuo esiin, *mitä onnettomuudessa olisi voinut tapahtua*.

Lainsäädännön näkökulmasta selkeä jako asiantuntijaan ja todistajaan ei kuitenkaan pelastustoimessa ole aivan selväpiirteinen. Esimerkiksi pelastustoiminnan johtaja pystyy usein työkokemuksensa ja koulutuksensa pohjalta arvioimaan, mitä olisi voinut tapahtua. Toiselta puolen palontutkinnan lakisääteisiin tavoitteisiin kuuluu pelastustoiminnan kehittäminen. Perusteellisessa palontutkinnassa se tarkoittaa pelastustoiminnan tarkkaa läpikäyntiä mm. tilannepäiväkirjan, kuvamateriaalin ja puheryhmätallenteiden avulla.

Viimekädessä tuomioistuin päättää, onko henkilö asiantuntija vai todistaja.

2.1 Kuka voi toimia asiantuntijana?

Asiantuntijan roolia on avattu esitutkintalain (805/2011; ETL) 11 luvussa seuraavasti:

4 § Asiantuntijalausunto

Esitutkintaa varten voidaan hankkia asiantuntijalausunto esitutkinnassa selvittettävää asiaa koskevasta kysymyksestä. Asiantuntijana ei saa toimia se,

joka on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

Vuonna 2015 uusittu oikeudenkäymiskaaren (732/2015; OK) 17 luku sisältää tarkemman kuvauksen asiantuntijalle asetettavista kriteereistä ja asiantuntijan työn laadusta. Sen lähtökohtana on kirjallinen lausunto, jonka lisäksi asiantuntijaa voidaan kuulla tuomioistuimessa suullisesti².

34 §

Asiantuntijaa kuullaan erityisiä tietoja vaativista kokemussäännöistä sekä niiden soveltamisesta asiassa ilmenneisiin seikkoihin.

35 §

Asiantuntijan on oltava rehelliseksi ja alallaan taitavaksi tunnettu.

Asiantuntijana ei saa toimia se, joka on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

36 §

Asiantuntija antaa lausuntonsa kirjallisesti.

Asiantuntijaa on kuultava tuomioistuimessa suullisesti, jos:

- 1) se on tarpeen asiantuntijan lausunnon epäselvyyksien, puutteellisuuksien tai ristiriitaisuuksien poistamiseksi;*
- 2) tuomioistuin katsoo sen muusta syystä tarpeelliseksi; tai*
- 3) asianosainen sitä pyytää eikä kuuleminen ole ilmeisesti merkityksetöntä.*

Huomattavaa on, että vuoden 2015 voimaan tulleen uudistuksen lähtökohtana on kirjallinen asiantuntijalausunto. Asiantuntijan suullinen kuuleminen on tähän nähden tarkoitettu poikkeukseksi, ei pääsäännöksi.

Palotapauksissa on kuitenkin käytännössä todettu, että lausuntoa on vaikea kirjoittaa täysin tyhjentävästi. Tällöin suullisessa käsittelyssä usein nousee esiin kysymyksiä, joita lausunnossa ei ole käsitelty. Asianosaisen oikeuteen esittää näyttöä kuuluu omien todisteiden esittämisen lisäksi vastakuulusteluoikeus (Virolainen & Vuorenperä 2021, 130). Käytännössä tämä turvataan suullisessa käsittelyssä.

Asiantuntijan tulee ennen oikeudenkäyntiä kerrata antamansa lausunto. Oikeudenkäynnissä asiantuntija voi tukeutua lausuntoonsa ja muistiinpanoihinsa. Asiantuntija ei voi vedota siihen, että lausunto kuuluu jo esitutkinta-aineistoon, vaan hänen on vastattava suullisesti esitettyihin kysymyksiin.

---

² Tarkemmin OK 17 luvussa tehdystä asiantuntijuuden määrittelystä ks. Frände & Rautio 2020, 237–259.

3 Milloin asiantuntijalausuntoa tarvitaan?

Pelastusviranomaisen asiantuntijalausuntoa tarvitaan palon kehittymiseen vaikuttaneiden tekijöiden, sekä palon toteutuneiden että (tällä kertaa) toteutumatta jääneiden seurausten tarkasteluun. Näiden arviointi edellyttää sellaista asiantuntemusta, jota poliisilla, syyttäjillä tai tuomioistuimilla ei ole.

Toteutuneiden tai potentiaalisten seurausten analysointi on erityisen tärkeää silloin, kun tapahtumalla on ollut ihmisten henkeä tai terveyttä vaarantava luonne. Esimerkiksi pohdittaessa törkeän vahingon (RL 35 luvun 2 §) tunnusmerkistön täyttymistä vastaavaa arviota ei tarvita, koska nimikkeen täyttymisessä arvioidaan vain taloudellisen, historiallisen tai sivistyksellisen vahingon tosiasiallista syntymistä.

Sen sijaan yleisvaarallisten rikosten (RL 34 luku) tunnusmerkistöjen kohdalla arvioidaan *yleisen vaaran täyttymistä*. Esimerkiksi tuhotyön (RL 34 luvun 1 §) ja siitä johdettavan yleisvaaran tuottamuksen (RL 34 luvun 7 §) kohdalla arvioidaan, onko teko ollut omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, tai onko siitä ollut yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa. Kuten alemmaa käy ilmi, pelastusviranomaiselle osoitettavan kysymyksenasettelun ei kuitenkaan tule olla tässä lakitekstin muodossa (*”oliko teko omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa?”*). Sen sijaan esitettävät kysymykset peilaavat tätä peruskysymyksenasettelua eri puolilta ja antavat siihen osavastauksia. Asiantuntijalausunnon ja muun näytön perusteella tuomioistuin muodostaa lopulta oikeudellisen tulkinnan tunnusmerkistön täyttymisestä.

Sama koskee vaaran arviointia myös toisesta näkökulmasta. Pelastusviranomaisen tehtävänä ei ole pohtia vaaran *abstraktia tai konkreettista laatua*, vaan vaaraa yleensä omasta ammatillisesta näkökulmastaan. Abstraktin tai konkreettisen vaaran täyttymisen arviointi on oikeudellista tulkintaa ja päätöksentekoa. Pelastusviranomaisen roolina on tarjota ammattiosaamisensa kautta sovellettujen kokemussääntöjen avulla tietoa tuon päättelyprosessin pohjaksi. Sen sijaan pelastusviranomaisen tehtävänä ei ole itse osallistua tuohon luonteeltaan oikeudelliseen päätöksentekoon.

Asiantuntijalausuntoa pyydetään yleensä epäiltäessä yleisvaarallisia rikoksia. Kysymykseen voivat edellisten lisäksi tulla myös RL 21 luvussa säänneltyihin henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista vaaran aiheuttaminen (13 §), sekä RL 44 luvun terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista varomaton käsittely (12 §). Yleensä asiantuntijalausunto on tarpeen haasteellisissa tapauksissa (käytännössä tuhotyön ja yleisvaaran tuottamuksen nimikkeet), helpommissa sitä ei välttämättä tarvita lainkaan.

Asiantuntijalausunnon pyytäminen voi olla tarpeen myös silloin, kun palo ei ole syttynyt. Tästä esimerkiksi sopivat vaikkapa tapaukset, joissa heitetty polttopullo ei olekaan syttynyt tai sytyttänyt paloa. Tällöin arvioidaan, millaista vaaraa syttymään johtanut tapahtumaketju olisi voinut aiheuttaa.

Tässä lausunto-ohjeessa lähtökohdaksi on asetettu se, että asiantuntijalausuntoa pyydetään rikosprosessiin. Erityisesti vahingonkorvauksia koskevissa siviilijutuissa kysymyksenasettelu saattaa poiketa tästä, mutta mm. lausunnonantajien työnjakoon ja sen selvittämiseen liittyvät huomiot koskevat myös riitajuttuja. Huomionarvoista on myös se, että juttua on saatettu aluksi tutkia rikosasiana. Jos jutussa tehdään syyttämättäjäättämispäätös, asia saattaa edetä siviiliproessiin. Silloin voidaan hyödyntää jo esitutkinnassa kerättyä aineistoa, mukaan lukien esitutkinnan yhteydessä määritellyn kysymyksenasettelun pohjalta laadittu asiantuntijalausunto.

3.1 Tutkintayhteistyön merkitys

Hyvin toteutettu tutkinta huomioi niin tapahtumainkulkua osoittavat kuin sitä vastaan puhuvat seikat. Tarkkuus toimii sekä asianomistajan että vastaajan oikeusturvan puolesta.

Pelastus- ja poliisiviranomaisten yhdessä tekemä palontutkinta ja palonsyyn tutkinta antaa hyvän pohjan myös pelastusviranomaisen asiantuntijalausunnon laatimiselle. Tutkintayhteistyön kautta muodostuu tarkempi kuva siitä, mitä kysymyksiä pelastusviranomaisen asiantuntijalausunnossa tulee käsitellä, ja millaisella työnjaolla ja dokumentoinnilla eri teemoja ylipäätään käsitellään.

Jotta lausunnonantaja välttää sen tilanteen, että oikeudessa arvioidaan eri asiantuntijoiden/todistajien mahdollisesti ristiriitaisia näkemyksiä, asiantuntijan onkin syytä ottaa kantaa vain itselle osoitettuun kysymyksenasetteluun. Epäselvissä tai epävarmoissa tapauksissa voi tarvittaessa tarkastaa lausunnon pyytäjältä oman toimeksiannon rajat ja työnjaon suhteessa muihin asiantuntijoihin/todistajiin. Hyvän tutkintayhteistyön oloissa tällainen epäselvyys on epätodennäköistä.

Kuten edellä on todettu, pelastusviranomaisen asiantuntijalausuntoa tarvitaan yleensä vaaran arviointiin. Pelastusviranomaisen lausuntoa ei *lähtökohtaisesti* tarvita syttymissyyn mahdolliseen toteamiseen, vaan se tulee poliisin esitutkinnan kautta. Tämä ei suinkaan tarkoita, etteikö pelastusviranomaisen ammattitaitoa hyödynnettäisi tähänkin kysymykseen vastaamisessa, mutta asiantuntijalausunnon sijaan se sijoittuu tutkintayhteistyön vaiheeseen.

Syttymiseen johtaneet tapahtumainkulut ovat hyvä esimerkki siitä, mitä tarkka tutkintayhteistyö pitää sisällään. Syttymissyyn ja syttymispaikan analysoinnin sekä näiden peilauksen palon kehittymiseen tulee olla monipuolista, ja kaikki tehdyt tutkinnalliset toimenpiteet on kirjattava. Toisin sanoen tulee punnita, poissulkea ja raportoida myös niitä hypoteeseja, joihin ei ole päädytty – ei vain perustella ja kirjata johtopäätökseksi tullut kanta.

Ylipäätään on tärkeää tehdä näkyväksi tutkinnan kokonaisuus. Tällä voidaan osoittaa tutkinnallisen otteen laajuutta ja valitun hypoteesin perusteltavuutta vaihtoehtoihin tapahtumankulkuihin nähden. Tässäkin yhteydessä pätee: mitä ei ole kirjattu, sitä ei ole tehty. Tutkinnan kokonaisuus dokumentoimalla vältetään keskusteluja siitä, mitkä asiat tutkinnassa on jätetty huomioimatta. Näitä aukkoja osoittamalla pyritään horjuttamaan luottamusta tutkintaan ja sen kattavuuteen.

Mitenkään harvinaista ei ole, että vastaaja pyrkii kyseenalaistamaan esitetyn hypoteesin ja esittämään uuden selityksen asialle. Tavoitteena tässä voi olla esimerkiksi se, että uusi tulkinta muuttaisi arviota vaaran aiheuttamisesta. Oikeusprosessin aikana esitetyn väitteen todentaminen ei useinkaan käytännössä onnistu, ja tuomioistuimien joutuukin punnitsemaan eri hypoteeseja. Mitä huolellisemmin tutkintavaiheessa eri hypoteesien perustelu ja poissuljenta on tehty, sitä pienemmiksi käyvät jälkepäin esitettyjen vaihtoehtojen menestymisen mahdollisuudet.

4 Pyyntö asiantuntijalausunnon saamiseksi tutkinta- ja/tai oikeusprosessiin

Pyynnön asiantuntijalausunnon saamiseksi esittää poliisin tutkinnanjohtaja. Joka tapauksessa on toivottavaa, että poliisin ja syyttäjän välinen yhteistyö on lausuntopyynnön ja sen muotoilun taustalla, koska se on varmistamassa riittävän kattavaa ja hyvin muotoiltua lausuntotoimeksiantoa. Tämä tukee myös syyttäjän velvollisuutta ilmoittaa todistusteema, jolloin kysymysten rajaaminen korostuu (Rautio & Frände 2020, 247).

Lausuntopyynnössä määritellään kysymykset, joihin asiantuntijalta halutaan vastauksia. Alempana (alaluku 6, kohta 4) on listattu esimerkinomaisesti mahdollisia kysymyksiä, joita voi hyödyntää lausuntopyynnön laadinnassa. Esitettävät kysymykset luonnollisesti riippuvat lausunnon kohteena olevasta tapahtumasta ja sen ominaispiirteistä. Asiantuntijalle osoitettu kysymyksenasettelu voikin sisällöltään ja laajuudeltaan vaihdella paljon eri tapausten välillä.

Kuten myöhemmin lausuntoa kirjoitettaessa, myös lausunnon pyyntövaiheessa on tarpeen selkeästi erottaa yhtäältä *faktoihin* ja toisaalta *arvioihin* liittyvät kysymykset. Mitä selkeämmin tämä on pohjustettu lausuntopyynnössä, sitä paremmin se palvelee tämän eron tekemistä myös itse lausunnossa.

Asiantuntijalausunto keskittyy teon objektiivisen puolen arviointiin, erityisesti teon vahingollisuuteen. Lausunnossa ei oteta kantaa rikostunnusmerkistöön, sen täyttymiseen tai ylipäänsä oikeudellisiin kysymyksiin. Rikosnimikkeestä päättävät esitutkintavaiheessa poliisi, syyteharkintavaiheessa syyttäjä ja lopulta tuomioistuin – hyödyntäen siinä yhtenä osana juuri asiantuntijalausuntoa. Lausuntopyynnössä ei ole tarpeen tuoda esille, millä nimikkeellä tapausta tutkitaan.

Lausunnon pyytäjän ei tarvitse selvittää, kuka pelastustoimen edustaja on paras asiantuntija. Käytännössä lausuntopyyntö osoitetaan pelastuslaitokselle, jossa määritellään, kuka asiantuntijalausunnon laatii. Lausunnon voi laatia myös kahden tai useamman asiantuntijan kokoonpano. Tällöin lausunnossa on tarkennettava eri asiantuntijoiden vastualueet mm. siksi, että välttämättä heitä kaikkia ei ole tarpeen kuulla oikeudessa suullisesti.

5 Lausunnon kirjoittamisessa huomioitavaa

Lausunnon kirjoittamisen lähtökohtana tulee olla se, että sen lukijat ja tulkitsijat ovat paloasioissa maallikoita. Tämä tarkoittaa sitä, että tulipaloon liittyviä ilmiöitä on avattava perusteellisesti. Esimerkiksi asiasta päättävällä tuomarilla ei välttämättä ole mitään omakohtaista kokemusta tulipaloista tai niiden vaarallisuudesta.

Lausunto kirjoitetaan yleiskielisesti: jos pelastusalan erikoissanastoa ylipäättään käytetään, tuo sanasto on selvennettävä. Tästä esimerkiksi käyvät rakennusten tai rakennusmateriaaleja koskevat paloluokitukset ja niiden lyhenteet. Ne ovat selviä pelastusalan asiantuntijoille, mutta lausunnon lukijoille ne ja niiden merkitys on avattava.

Kuten edellä (pääluke 4) mainittiin, *lausunnossa on selkeästi erotettava faktat ja arviot*. Käytännössä lausunnossa on tarkoituksenmukaista edetä juuri tässä järjestyksessä. Faktoja ja havaintoja esitettäessä on perusteltava, mihin nämä tiedot perustuvat (viittaaminen esim. PRONTO-dokumentointiin). Lausunnosta on selvittävä yksiselitteisesti, mitä asiakirja- tai muuta lähdeaineistoa asiantuntijalla on ollut käytettävissään, samoin kuin se, mitä aineistoa ei ole ollut käytössä.

Yhtä lailla siirryttäessä erityisiä tietoja vaativiin kokemussääntöihin ja niiden soveltamiseen (vrt. OK 17 luvun 34 §) on esitettävä sekä lausuttavaa tapausta koskevat lähteet, että lähteet mihin kokemussäännöt viittaavat. Vain tällä dokumentoinnilla tuomioistuimien voi vakuuttua lausunnon asianmukaisuudesta ja perusteltavuudesta. Samoin muut asiantuntijat voivat arvioida lausunnossa esitettyä dokumentoinnin pohjalta.

Lausunnossa on aiheellista tuoda esiin myös sen johtopäätöksiin liittyvät epävarmuustekijät ja niiden syyt. Nämä voivat johtua esimerkiksi puuttuvista tiedoista (esim. palo kehittynyt hyvin pitkälle pelastuslaitoksen aloittaessa sammutustyöt; sammutuksen yhteydessä tehty raivaus vaikuttanut tutkinnan edellytyksiin), tai sellaisesta arvioitavaan tilanteeseen liittyvästä poikkeuksellisuudesta, johon ei voi suoraan soveltaa aiempia kokemussääntöjä tai johtopäätöksiä. Tavoitteena on, että näihin epävarmuustekijöihin kiinnitetään huomiota jo tutkinnan aikana ja ne selvitetään siinä vaiheessa, jos ne ovat selvitettävissä. Lisäksi lausunnonantajan tulee punnita epävarmuustekijöiden merkitystä lausunnon johtopäätöksiin.

Tapauksista, joista asiantuntijalausuntoa pyydetään, on yleensä tehty PRONTOon sekä onnettomuus- että palontutkintaseloste. Vaikka selosteita ei käytetä oikeudenkäynnissä todisteina, ne voivat kuitenkin sisältyä esitutkinta-aineistoon.

6 Asiantuntijalausunnon rakenne ja osa-alueet

Lausunnon pyytäjän esittämä kysymyksenasettelu määrää käytännössä lausunnon substanssin. Alla on esitetty yksi ehdotus lausunnon osa-alueista, etenemisestä ja sisällöstä. Kohdassa 4. on koottu kysymyksiä, joita voi tapauskohtaisesti hyödyntää ja soveltaa käsiteltävästä tapauksesta riippuen.

1. Asiantuntijalausunnon pyytäminen ja syyt

Tässä lausunnon aloittavassa kappaleessa tuodaan tiiviisti esiin, mitä onnettomuutta lausunto koskee (aika, paikka, kohde), ja mihin kysymyksiin lausunnonantajalta on pyydetty vastauksia. Tässä yhteydessä ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista avata yksityiskohtaisia osakysymyksiä, vaan lausunnon perusteluissa voidaan viitata yleisemmälle tasolle (esimerkiksi ”asiantuntijalausunnossa on pyydetty arvioimaan palon aiheuttamaa vaaraa alla tarkemmin kuvatulla kysymyksenasettelulla”).

2. Lausunnonantajan kompetenssi

Lausunnonantajan peruskoulutus, palontutkintaan liittyvä koulutus, ammatillinen kokemus ja relevantit luottamustehtävät on perusteltua tuoda esille, jotta esimerkiksi tuomioistuimien voi arvioida eri asiantuntijoiden kompetenssia.

3. Lausuntoa varten käytössä ollut materiaali ja käytetyt menetelmät

- esim. tehdyt tutkintatoimet tai niihin perehtyminen
- käytetyt asiakirjat ja muut aineistot, aineiston arviointi (ajantasaisuus, puutteet jne.)
- puhutukset

4. Vastaaminen lausunnon pyytäjän esittämiin kysymyksiin

Edellisissä kohdissa lausunto on painottunut faktoihin. Tämä on keskeisin osa asiantuntijalausuntoa, ja myös syy sen pyytämiseksi. *Mitä olisi voinut tapahtua* -tyyppisten arviointien tekeminen edellyttää erityistä ammatillista osaamista. Huomionarvoista niin ikään on se, että erityisen suuri merkitys tällä asiantuntemuksella on tapauksissa, joissa vaara ei vielä ole realisoitunut palon sammuttua tai tullessa sammutetuksi tätä ennen.

Seuraavia kysymyksiä voi tapauskohtaisesti hyödyntää asiantuntijalausunnon pyynnössä:

- Tulipalon leviäminen, huomioiden rakennuksen materiaali ja muut rakenteelliset ominaisuudet?
- Oliko palo- ja poistumisturvallisuudessa puutteita suhteessa rakennuslupaan ja käyttötapaan?
- Oliko rakennuksen käyttö palo- ja poistumisturvallisuuden osalta asianmukainen (poistumisteitä ei ollut tukittu, kiinni pidettävät palo-ovet olivat kiinni, uloskäytävissä ei ollut tavaraa jne.)?

- Syyt palon leviämiselle tai sille, että palo ei levinnyt?
- Kerros- ja rivitalopaloissa: mihin asuntoihin kohdistui suurin riski vaarojen osalta?
- Edelliseen liittyen: savunmuodostus ja sen aiheuttama vaara (suljetut tilat, kulkureitit, pelastautumisreitit)?
- Palon vaikutuspiiri – yleisellä tasolla. Miten tilanne ja sen tapahtumaympäristö vaikuttivat siihen, millaista vaaraa palo aiheutti ja olisi voinut aiheuttaa? Vaaran laadun avaaminen: esim. savun muodostuminen ja leviäminen
- Mihin asti vaara on ulottunut? Miten vaara olisi kehittynyt? (Esimerkiksi savupatjan korkeus kerrostalossa: vaarassa koko talo vai osa?)
- Olisiko tulipalon leviäminen vaikeuttanut pelastautumista (esimerkiksi poistumistie(t) ei käytettävissä palon vuoksi)?
- Kuinka monta henkilöä on ollut vaaran piirissä?
- Mitä olisi tapahtunut, jos olosuhteet olisivat olleet epäedullisemmat (esim. säätila)?³
- Metsäpaloindeksi ja sen tulkinta
- Jouduttiinko pelastustoiminnassa käyttämään menetelmiä, joilla palon leviämistä estettiin?
- Automaattiset paloilmoinjärjestelmät, automaattiset sammutusjärjestelmät?
- Pelastuslaitoksen tosiasiallinen toimintavalmiusaika onnettomuushetkellä
- Mitä olisi tapahtunut, jos pelastuslaitoksen interventio olisi myöhästynyt?

5. Johtopäätökset ja koonti vastauksista esitettyihin kysymyksiin

Lausunnossa viitattu lähdeaineisto

---

³ Ratkaisussa KKO 2004:95 korkein oikeus huomioi tapahtumat ja olosuhteet, joihin palon syyttäjä ei voinut vaikuttaa. Tapauksessa oli kyse Sastamalassa sijainneen Tyrvään Pyhän Olavin kirkon tuhoutuminen tahallisesti sytytetystä tulipalossa. Ratkaisussa todetaan, että ”tulipalon aikana vallinneiden sääolosuhteiden takia konkreettista vaaraa siitä, että tulipalo olisi levinnyt edellä mainittuihin rakennuksiin [kirkosta n. 100 m:n päässä sijainneet lähimmät asuin- ja talousrakennukset], ei niiden etäisyyden johdosta ole ollut. --- A:n sytyttäessä tulipalon vaara sen leviämisestä ympäristöön on kuitenkin yleisen elämäkokemuksen mukaan ollut suuri. Jos tapahtumat ja olosuhteet, esimerkiksi sää, joihin A ei ole voinut vaikuttaa, olisivat kehittyneet toisenlaisiksi, tulen leviäminen myös sadan metrin päässä kirkosta sijainneisiin asuin- ja talousrakennuksiin olisi ollut mahdollista.”

7 Ohjeessa viitattu materiaali

Kirjallisuus ja ohjeet

Nordic Fire Manual. A practical guide for fire investigations (2018). Ver. 2.0, First Edition. Saatavilla: [Nordic Fire Manual v.2.0 - First Edition.pdf \(brandogsikring.dk\)](#)

Rautio, Jaakko & Frände, Dan (2020). Todistelu. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun kommentaari. 2 uudistettu painos. Edita Publishing.

Sakkunnigutlåtande till polis, åklagare och domstol beträffande brand- och rökspridning. SKL Rapport 2012:01.

Syyteoikeuden vanhentuminen. Syyttäjälaitos – Åklagarmyndigheten. Saatavilla: [Syyteoikeuden vanhentuminen | Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](#).

Virolainen, Jyrki & Vuorenpää, Mikko (2021). Periaatteet prosessioikeudessa. Teoksessa Vuorenpää, Mikko & Helenius, Dan & Hietanen-Kunwald, Petra & Hupli, Tuomas & Koulu, Risto & Lappalainen, Juha & Lindfors, Heidi & Niemi, Johanna & Rautio, Jaakko & Saranpää, Timo & Turunen, Santtu & Virolainen, Jyrki: Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset, Alma Talent, Helsinki, s. 115–228.

Lainsäädäntö

ETL	esitutkintalaki 22.7.2011/805
OK	oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
PelL	pelastuslaki 29.4.2011/379
RL	rikoslaki 19.12.1889/39

Oikeustapaukset

KKO 2004:95. Saatavilla: [KKO:2004:95 - Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset - FINLEX®](#)

PELASTUSOPISTO